[Etunimi Sukunimi]

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausuntopyyntönne

U 70/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä: Komission asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä

U 53/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä: Komission asetusehdotus Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä koskien komission ehdotuksia sekä uudesta NRP-rahastosta vuosiksi 2028-2034 että EAKR- ja ESR-rahastoja koskevista asetuksista. Lausunnossa keskitytään työvoima- ja työllisyyspolitiikan näkökulmaan.

EU-rahoituksen tuomat lisäresurssit ovat jatkossakin kriittisiä paikallisten työllisyys- ja elinkeinopalvelujen tukemiseksi. Kohdennetut työllistämistoimet edistävät EU:n rahoituskehyksen pitkän aikavälin tavoitteita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä yhteiskunnallisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisesta. Työllisyydenhoidon ja elinkeinojen kehittäminen sekä osaavan työvoiman saatavuus tulee huomioida myös seuraavan ohjelmakauden tavoitteissa. Jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien määrittämisen muuttujana tulee huomioida myös jäsenvaltioiden työttömien määrä ja siitä erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja maahanmuuttajien määrät.

U 70/2025 vp: EAKR- ja ESR-rahastoja koskevat asetusehdotukset:

Komission esitys monivuotisesta rahoituskehyksestä sekä sen täytäntöönpanosta poikkeaa merkittävästi nykyisestä 2021-2027 ohjelmakaudesta. Esitys on jaettu neljään pääotsakkeeseen, joista ensimmäisen pääotsakkeen toteutus tapahtuu komission esityksessä jäsenvaltiokohtaisten **kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien** kautta. Suunnitelmat sisältävät

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

maatalouden, kalastuksen, koheesion (rakennerahastot) ja sisärahastot. Suunnitelmien on tarkoitus toteuttaa EU:n tavoitteita eurooppalaisen ohjausjakson jäsenvaltiokohtaiset suositukset huomioiden, kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin räätälöityinä. Suunnitelman tulee sisältää kansallisia ja sektorikohtaisia lukuja (chapters), sen sijaan alueellisten osioiden sisällyttäminen suunnitelmaan on vapaaehtoista. Jäsenvaltioiden tulisi keskittää resurssit taloudellisten, sosiaalisten ja alueellisten eriarvoisuuden vähentämiseen erityisesti vähemmän kehittyneillä alueilla. Suunnitelman on varmistettava linkki oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja oikeusvaltioperiaatetta vahvistavien instituutioita ja kansalaisyhteiskuntaa koskevien investointien ja uudistusten välillä.

Komission esityksessä kansallista suunnitelmaa toteutettaisiin yhden rahaston ja ohjelman kautta, niputtaen useampia nykyisin erillisiä rahastoja ja ohjelmia yhteen. Kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman ja sitä toteuttavan NRP-rahaston pääasiallinen sääntely sisältyy NRP-asetukseen, jota EAKR- ja ESR-rahastoja koskevat säädökset täydentävät.

ESR-rahoitusasetus:

Valtioneuvoston kirjelmässä U 70/2025 vp on varsin niukasti tuotu esille erityisesti ESR-asetusta koskevia näkemyksiä. Kuntaliitto on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että kaikkia NRP-asetuksen 3 artiklan mukaisia erityistavoitteita ei ole tarkoituksenmukaista rahoittaa. **Kuntaliitto toteaa, että komission esitys yhden NRP-rahaston mallista mahdollistaa entistä paremmin perinteisten ESR-rahoitteisten toimien yhteensovittamisen elinkeinojen edistämistä ja osaamisen vahvistamista koskeviin toimiin.**

ESR:n asetusluonnoksessa COM (2025) 558 final esitetään, että ESR:n olisi tuettava työllisyyttä, kaikkien yhdenvertaista pääsyä työmarkkinoille, oikeinmukaisia ja laadukkaita työoloja ja työvoiman liikkuvuutta. Asetusluonnoksessa on määritelty myös tuki jäsenvaltioille toimiin, joilla tuetaan työnhakua, koulutusta, täydennys- ja uudelleenkoulutusta ja muiden mahdollistavien palvelujen saatavuutta. Samoin esitetään keskittymistä nuorisotyöttömyyteen ja mm. nuorisotakuuseen.

Kilpailukyvyn vahvistaminen NRP-suunnitelmassa – kuntien rooli:

Kunnilla on entistä ratkaisevampi asema työllisyyden, elinkeinojen sekä osaavan työvoiman saatavuuden tukemisessa. Kuntiin siirtyneet työvoimapalvelut vaativat rinnalleen vaikuttavia lakisääteisen palveluprosessin ulkopuolisia toimia, joilla voidaan kohdennetummin edistää työllistymistä. Toimien tulee pitkäjänteisesti tukea työvoimapalveluiden mahdollistavaa

palvelureformia muuttuvassa toimintaympäristössä.

Työllisyyden edistämisen palvelukentän rakenteiden ja kokoluokkien tulee perustua kuntien erilaisiin tarpeisiin ja lähtökohtiin, kunnioittaa kunnallista itsehallintoa sekä huomioida elinvoiman edellytykset ja työllisyysalueiden toisistaan poikkeavat toimintaympäristöt. Paikallisella tasolla palveluissa on huomioitava osaavan työvoiman varmistaminen kasvun ja kehityksen tukemisessa, alueellisessa sekä ylialueellisessa yhteistyössä äkillisten rakennemuutostilanteiden vaikutus ja kansallisella tasolla ammatillisen työvoiman liikkuvuus.

Työvoiman saatavuutta ja toimialojen houkuttelevuutta eri ikä- ja väestöryhmille tulee edistää tarvelähtöisesti. Osaamisen kehittäminen edellyttää selkeitä ja joustavia koulutuspolkuja, jotka mahdollistavat alalle siirtymisen eri elämäntilanteissa, tukevat täydennys- ja uudelleenkouluttautumista sekä vahvistavat työnantaja- ja yrityskenttää.

Työllisyys-, elinkeino- ja koulutuspolitiikan tiivis yhteensovittaminen on välttämätöntä, jotta kunnat kykenevät vastaamaan rakennemuutoksiin, elinvoiman vahvistamiseen sekä kansainvälisen kilpailun paineisiin. Samalla on huolehdittava siitä, että nuorille avautuu selkeitä ja houkuttelevia polkuja työelämään, korkeasti koulutettujen osaaminen pääsee täysimääräisesti käyttöön ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-asemaa vahvistetaan kohdennetuilla ja vaikuttavilla toimenpiteillä.

Nuorten osalta korostuvat koulutuksen ja työelämän rajapinnat, sujuvat siirtymät opinnoista työhön sekä mahdollisuudet kiinnittyä uusiin, kasvaviin toimialoihin. Korkeasti koulutettujen kohdalla keskeistä on osaamisen ja alueellisen elinkeinorakenteen parempi yhteensovittaminen, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kytkeminen yritystoimintaan sekä urapolkujen monipuolistaminen myös kuntien ja alueiden elinvoimatehtävissä.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistäminen edellyttää monialaista yhteistyötä, yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia sekä osaamisen päivittämistä vastaamaan työmarkkinoiden muuttuvia tarpeita. Kuntien vahva rooli työllisyyden, elinvoiman ja koulutuksen yhdyspinnassa mahdollistaa kohdennetut ratkaisut, jotka tukevat sekä työmarkkinoiden toimivuutta että sosiaalista kestävyyttä.

Euroopan sosiaalirahasto on tarjonnut kunnallisille ja alueellisille toimijoille merkittäviä vaikutusmahdollisuuksia paikallisten työmarkkinoiden haasteisiin vastaamiseksi. Lakisääteisten palvelujen täydennykseksi on löydettävä täsmällisempiä ja ketterämpiä ratkaisuja, jotta alueen osaajat ja yritykset saadaan kohtaamaan. Kehittämishankkeiden kautta on onnistuneesti muun

muassa vahvistettu työttömien työnhakijoiden palvelupolkuja, tuettu yritysten rekrytointitarpeita sekä edistetty maahanmuuttajien työllistymistä.

U 53/2025 vp: Kansallinen ja alueellinen kumppanuussuunnitelma ja -rahasto uudistaa EU-rahoitteisen kehittämis- ja investointitoiminnan Suomessa

Komission budjettiesitys ja uudistuva budjettirakenne tulee joka tapauksessa vähentämään kansallisessa päätäntävallassa olevan rahoituksen määrää. Kirjelmässä ei mainita uuden kauden allokaatioiden osalta arviota ns. vapaan otsakkeeseen 1 sisältyvästä rahoituksesta, joka olisi noin 2,6 mrd. euroa. Vertailun vuoksi todetaan, että nykyisen rakennerahastokauden 2021-2027 saanto on noin 2 mrd. euroa (EAKR-, ESR- ja JTF-rahastot), johon ei nyt sisälly mm. yhteiseen maatalouspolitiikkaan sisältyvää maaseudun kehittämisen rahoitusta.

Kumppanuusrahaston varat jaetaan jäsenvaltioiden kesken asetusehdotuksen mukaan, jossa huomioidaan kunkin osavaltion osalta väestönmäärä, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevat maaseutualueella asuvan väestö, bruttokansantulo, suorat tuet, turvapaikanhakijat ja maantieteelliset tiedot maan rajoista**. Koska työttömyys on Suomessa tällä hetkellä suurempaa kuin yhdessäkään muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, pitää Kuntaliitto tärkeänä, että muuttujana huomioidaan myös jäsenvaltioiden työttömien määrä ja siitä erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja maahanmuuttajien määrät.**

U53/2025 vp-kirjelmässä on todettu Suomen tavoitteena olevan koheesiorahoituksen määrän vähenemisen, mikä on osin ristiriidassa kansalliselle ja alueelliselle kumppanuussuunnitelman (NRP-suunnitelman) sisällölle esitettyjen kehittämis- ja investointitarpeiden sekä keskeisten alueiden kehittämisen tavoitteiden, kuten kilpailukyvyn, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja elinvoiman, edistämisen osalta. NRP-suunnitelmaa koskevat vaateet rahoituksen lisäämisestä ovat väistämättä pois jostain muusta suunnitelmaan sisältyvän teeman rahoituksesta. Sen vuoksi tulisi neuvotteluissa tarkastella mahdollisuuksia otsakkeen 2 ”kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus” sisältämien rahastojen säädöksiin vaikuttamisessa.

Kuntaliitto korostaa, että komission esitykseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRP-suunnitelma) tulee sisältyä vahva alue- ja paikallislähtöisyyden näkökulma, jonka myötä lähdetään hakemaan toimenpiteitä työllisyyden, osaavan työvoiman ja elinkeinojen edistämiseen. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että NRP-suunnitelman valmistelun ja toteutuksen tulee tapahtua **kumppanuus-, monitasoisen hallinnon- ja**

lisäysperiaatteiden mukaisesti. Kuntaliitto huomioi valtioneuvoston sinänsä positiivisen suhtautumisen kumppanuusperiaatteeseen, mutta toteaa, että asiaa on avattu U 53-kirjeessä varsin lyhyesti. Kumppanuus aidosti ja käytännössä tarkoittaa mm. maakuntien, kuntien ja kaupunkien tiivistä osallistumista NRP-ohjelman valmisteluun ja toteutukseen koko prosessin ajan.

U 53/2025 vp-kirjelmässä esitetyissä kannoissa löytyy kunnille tärkeitä linjauksia, mm. kaupunkien merkittävän roolin huomioiminen kilpailukyvyn ja alueellisen elinvoiman edistämisessä. Kestävän kaupunkikehittämisen lisäksi tavoitteeksi on asetettu maaseudun ja alueiden kehittämistoimien turvaaminen synergiaetuja hyödyntäen. Lähtökohtana tulee olla NRP-suunnitelman rakentuminen alueellisista-, kaupunki- ja maaseutuosioista koko Suomessa.

Kuntaliitto korostaa myös LEADER-toimintatavan jatkon mahdollistamisen tärkeyttä. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen tarjoaa synergiaetuja myös kaupunkialueiden kehittämiseen. Suomen liittymissopimukseen perustuvasta, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisen harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksesta tulee neuvotteluissa pitää kiinni. Kuntaliitto pitää tärkeänä kannanoton kirjausta siitä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulko-raja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Joustavuus, yksinkertaistaminen ja hallinnollinen taakka

Joustavuus rahoituksen toimeenpanossa vaatii tarkentamista, koska on myös huomioitava pitkäjänteisen kehittämis- ja investointipolitiikan tavoite. Joustavuus ei saa tarkoittaa omavaltaista ja ennakoimatonta valtionohjausta rahoituksen uudelleen ohjaamisessa kesken ohjelmakauden. Riittävän kansallisen osarahoituksen tavoite on kannatettava, samoin tavoite rahoituksen pirstaleisuuden välttämisestä.

Tulosperusteisuuden osalta valtioneuvoston kannat ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Rahoitus uudistusten ja investointien toteuttamiseen pitää kytkeä aluetasolle, mikä edellyttää mm. sen, että maakohtaisten suositusten on sisällettävä jatkossa myös aluetason suosituksia. Varsinaisen kehittämistoiminnan on tapahduttava alue- ja paikallistasolla ja indikaattoreiden oltava sen mukaisia.

SUOMEN KUNTALIITTO

Lassi Puonti
työllisyysasiantuntija

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö, aluekehitys